

**Sygn. akt VIII Ca 682/14**

## POSTANOWIENIE

**Dnia 10 marca 2015 r.**

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Hanna Matuszewska (spr.)
Sędziowie:	SSO Rafał Krawczyk SSO Włodzimierz Jasiński
Protokolant:	sekr. sądowy Natalia Wilk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 marca 2015 r.

sprawy z wniosku **G. N., C. S. i U. D.**

z udziałem **T. J., S. A., (...)**w **G.**

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia dotyczącego spadku po J. Z.

na skutek apelacji uczestniczki (...) G.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Grudziądzu

z dnia 9 czerwca 2014 r.

sygn. akt I Ns 158/14

**p o s t a n a w i a :**

- 1. oddalić apelację,**
- 2. ustalić, iż każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie w postępowaniu odwoławczym.**

**Sygn. akt VIII Ca 682/14**

## UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Grudziądzu postanowieniem z dnia 9 czerwca 2014 r. zatwierdził uchylenie się przez wnioskodawczynię: G. N., C. S. i U. D. od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po wujku J. Z., synu J. i R., zmarłym dnia (...) roku w G., ostatnio zamieszkałym w G. i ustalił, że uczestnicy ponoszą koszty postępowania zgodnie ze swoim udziałem w sprawie.

Powyższe orzeczenie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych.

J. Z., syn J. i R., ostatnio zamieszkały w G., zmarł w dniu (...) roku w G. jako bezdzietny kawaler. Zmarły nie pozostawił po sobie testamentu. Rodzice spadkodawcy nie żyli w chwili jego śmierci. J. Z. miał sześcioro rodzeństwa, które zmarło przed spadkodawcą, z wyjątkiem siostry T. J.. Siostrą J. Z. była m.in. M. M., która miała czworo dzieci, w tym wnioskodawczynię G. N. i C. S.. Ponadto, spadkodawca miał siostrę L. S., która miała szesnaścioro dzieci, w tym wnioskodawczynię U. D.. J. Z. nie miał żadnego majątku, lecz pozostawił po sobie zadłużenie wobec (...)z siedzibą w G.. W rodzinie nie toczyły się rozmowy na temat zadłużenia spadkodawcy. G. N. i C. S. o śmierci spadkodawcy dowiedziały się w dniu jego śmierci, a U. D. dzień przed pogrzebem. G. N. i C. S. utrzymywały jedynie sporadyczne kontakty ze swoim wujem, a U. D. ostatni raz widziała go około 20 lat temu. J. Z. mieszkał w lokalu komunalnym i utrzymywał się z emerytury, do której dorabiał tłumaczeniem z języka niemieckiego. Czasami pożyczał od rodziny drobne kwoty pieniężne. Wiadomość o zadłużeniu pozostawionym przez spadkodawcę wnioskodawczynię powzięły dopiero w miesiącu styczniu 2014 roku, kiedy to otrzymały pismo od w/w wierzyciela. Do tego momentu G. N., C. S. i U. D. nie otrzymywały od tego wierzyciela, jak też od żadnego innego, wezwania do zapłaty długów J. Z.. Po śmierci wuja G. N., C. S. i U. D. nie ustalały, czy pozostawił on po sobie zadłużenie.

Analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd Rejonowy uznał, że wniosek zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy w ślad za judykaturą i doktryną przyjął, iż podstawę uchylecia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły; błędem takim nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (tak Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 30.06.2005 roku, IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94, z dnia 18.03.2010 roku, V CSK 337/09, LEX nr 677786 czy też z dnia 01.12.2011 roku, I CSK 85/11, LEX nr 1147725 oraz E. Skowrońska-Bocian, Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki, Warszawa 2011, str. 247-248).

W ocenie Sądu pierwszej instancji, każda z wnioskodawczyń znajdowała się w błędnym, ale usprawiedliwionym okolicznościami przekonaniu co do braku istnienia długów spadkowych. Przede wszystkim wskazano, że przed otrzymaniem w styczniu 2014 roku pisma ze (...)w G., nie miały one jakiegokolwiek wiarygodnej informacji na temat zadłużenia, a w szczególności nie otrzymały od wierzyciela wezwania do zapłaty. Brak było przy tym przesłanek pozwalających na przyjęcie, żeby wnioskodawczynię wcześniej powzięły informację o zadłużeniu, tym bardziej, że utrzymywały sporadyczne, a wręcz przypadkowe kontakty z wujem, z których to nie świadczyło o tym, żeby miał on jakiegokolwiek kłopoty finansowe. Sam fakt zaciągania drobnych pożyczek u rodziny nie mógł przesądzać o trudnej sytuacji materialnej spadkodawcy. W ocenie Sądu, z tego też powodu nie można było oczekiwać od wnioskodawczyń daleko idących czynności zmierzających do ustalenia stanu spadku, np. poprzez uzyskania stosownych informacji w różnego rodzaju instytucjach. W konsekwencji, przekonanie G. N., C. S. i U. D., że spadkodawca nie pozostawił po sobie żadnych długów, było w pełni usprawiedliwione i nie można zarzucić im braku staranności przy ustalaniu składu spadku.

O kosztach Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia złożyła (...)z siedzibą w G., zaskarżając je w całości i zarzucając mu obrazę przepisów prawa materialnego, a to art. 1019 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 1 i § 2 k.c. przez ich niewłaściwą interpretację i błędne przyjęcie, że w sprawie zachodzi podstawa do zatwierdzenia uchylecia się przez wnioskodawczynię od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym J. Z.. Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez oddalenie wniosków i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania.

Wnioskodawczynię w odpowiedzi na apelację wniosły o jej oddalenie.

**Sąd Okręgowy zważył, co następuje:**

### **Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.**

Rozstrzygnięcie sprawy sprowadzało się do przesądzenia czy istniały podstawy do przyjęcia, iż wnioskodawczyni nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku pod wpływem błędu w rozumieniu art. 1019 § 2 k.c., a w szczególności czy był to błąd prawnie doniosły.

Jak już wskazywał Sąd Rejonowy w art. 1019 § 2 k.c. przewidziano możliwość uchylenia się spadkobiercy od skutków prawnych niezachowania terminu, jeżeli spadkobierca ten - działając pod wpływem błędu - nie złożył żadnego oświadczenia w terminie (art. 1015 § 1 k.c.) i nabył tym samym spadek wprost (art. 1015 § 2 k.c.). Nie ma wątpliwości co do tego, że elementy konstrukcyjne błędu (w rozumieniu art. 1019 § 1 k.c. określa ogólny przepis art. 84 k.c., a sposób uchylenia się od błędu - art. 88 k.c. przy uwzględnieniu regulacji prawnej zawartej w art. 1019 k.c. Oświadczenie o uchyleniu się powinno nastąpić przed sądem, spadkobierca powinien połączyć to oświadczenie z oświadczeniem, czy i jak spadek przyjmuje, czy go odrzuca (art. 1012 k.c.). Uchylenie się od skutków prawnych przyjęcia spadku (także w sposób określony w art. 1015 § 2 k.c.) wymaga odpowiedniego zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 3 k.c.). Zatwierdzenie to spełnia przynajmniej dwie funkcje: potwierdza wystąpienie błędu istotnego po stronie spadkobiercy w rozumieniu art. 1019 § 1 k.c. i jednocześnie stwierdza osiągnięcie skutku prawnego uchylenia się od przyjęcia lub odrzucenia spadku w pierwotnej postaci (art. 88 § 2 k.c.).

Jak słusznie zauważył Sąd pierwszej instancji błąd istotny spadkobiercy co do stanu (przedmiotu) spadku można ogólnie ująć jako taki błąd, który uzasadniałby przypuszczenie, że gdyby składający nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia oznaczonej treści (o przyjęciu spadku wprost w sposób wyraźny lub dorozumiany, art. 1015 § 2 k.c.). W każdym razie mylne wyobrażenie spadkobiercy o stanie spadku może odnosić się do samego faktu istnienia długów spadkowych oraz ich wysokości. Z reguły oświadczenie o przyjęciu spadku po określonym spadkodawcy łączy się bowiem z przekonaniem, że dojdzie do powiększenia majątku spadkobiercy w wyniku dziedziczenia lub przynajmniej do nie pogorszenia jego sytuacji majątkowej.

W judykaturze Sądu Najwyższego zaakceptowany powszechnie został pogląd, iż podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r. IV CK 799/04, Legalis; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2012r., V CSK 337/09, LEX nr 677786).

W rezultacie należy przyjąć, że błędnym istotnym spadkobiercy (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c.) jest brak wiedzy o stanie spadku (długach spadkowych), mimo powziętych przez tego spadkobiercę odpowiednich, możliwych działań zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku. Weryfikacja takiej aktywności spadkobiercy (tzw. aktów staranności) należy natomiast do sądu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że staranność spadkobierców w uzyskaniu wiedzy o stanie majątku spadkowego należy oceniać z uwzględnieniem okoliczności sprawy, z tym że poprzestanie na całkowicie bezpodstawnym przypuszczeniu o stanie spadku nie może być uznane za błąd istotny lecz za lekkomyślność (orzeczenie z dnia 30 czerwca 2005r., IV CK 799/2004, Legalis). Wbrew twierdzeniom skarżącego taki przypadek nie zachodził w przedmiotowej sprawie.

W ocenie Sądu Okręgowego za Sądem I instancji należało powtórzyć, że w niniejszej sprawie istniały podstawy do przyjęcia, iż wnioskodawczyni nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku pod wpływem błędu w rozumieniu art. 1019 § 2 k.c. W świetle dotychczas dokonanych ustaleń faktycznych, które to ustalenia Sąd Okręgowy w całości podziela, nie można uznać argumentacji skarżącej za dostatecznie przekonującą, że spadkobierczyni wykazała się brakiem staranności w odniesieniu do czynności zmierzających do ustalenia stanu majątku spadkowego, gdyż powinny zakładać, że majątek zmarłego obciążony jest nieznanym im długiem na rzecz uczestnika.

W ocenie Sądu Okręgowego, aby oceniać zachowanie wnioskodawczyń należy przeanalizować czy miały one w ogóle realną możliwość uzyskania informacji o zadłużeniu spadkodawcy w (...) z siedzibą w G. i przy pomocy jakich dostępnych dla nich działań mogły to osiągnąć.

Z ustalonego stanu faktycznego wynika natomiast, że wnioskodawczynie nie tylko nie były świadome, że spadkodawca posiadał zobowiązania względem uczestnika, ale iż w ogóle nie miały dostatecznych podstaw aby podejrzewać taką okoliczność. Zarówno wnioskodawczynie G. N. jak i wnioskodawczynie C. S. nie utrzymywały kontaktów ze spadkodawcą – wujkiem. Jedyne ich kontakty miały miejsce, gdy spadkobierca przychodził odwiedzić matkę tychże wnioskodawczyń – a swoją siostrę. Pożyczane przez spadkodawcę kwoty od rodziny miały charakter „drobny” – dotyczyły niskich kwot. Nadto pożyczał on pieniądze od matki wnioskodawczyń, a nie od nich. Matka zaś ukrywała przed wnioskodawczyniami te kwestie. Sam spadkodawca nie mówił im o swoich nieuregulowanych zobowiązaniach. Wnioskodawczynie U. D. nie miała zaś żadnego kontaktu ze spadkodawcą od 20 lat.

W tym miejscu należy wskazać również, iż w orzecznictwie zauważa się, że wieloletni brak bliższych kontaktów między krewnymi sprawia, że nie można postawić spadkobiercy zarzutu braku wiedzy o stanie spadku będącego wynikiem braku z jego strony należytej staranności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011 r. I CSK 85/11). Wobec zaś postawy spadkodawcy, który nie informował o swoich zobowiązaniach wnioskodawczynie miały bardzo ograniczony dostęp do informacji o masie spadku. Wnioskodawczynie U. D. z uwagi na brak jakiegokolwiek kontaktu ze spadkodawcą nie miała żadnych możliwości uzyskania takich informacji.

Jednocześnie z informacji otrzymywanych przez wnioskodawczynie wynikało że spadkodawca posiadał płynność finansową. Spadkodawca jak było wiadomo – utrzymywał się z emerytury i dorabiał jako tłumacz języka niemieckiego. Mieszkał w mieszkaniu komunalnym. Nie pożyczał pieniędzy od wnioskodawczyń. Okoliczności te świadczyły w ocenie wnioskodawczyń o braku zobowiązań po jego stronie.

Bezpodstawny był zarzut skarżącej, iż wiedzę o istnieniu zobowiązań wnioskodawczynie powinny uzyskać poprzez przejrzenie mieszkania spadkodawcy i pozostawionych przez niego rzeczy, skoro zamieszkują w tej miejscie co spadkodawca. Należy zgodzić się w tym zakresie ze wskazaniami wnioskodawczyń, że ciężar tychże działań podjęła jedyna żyjąca siostra spadkodawcy – T. J. z G. wraz ze S. A. z G.. Trafnie wnioskodawczynie wskazują, iż sytuacja ich rodziny jest specyficzna z uwagi na wielość bliskich krewnych. Spadkodawca miał sześć rodzeństwa. Każde z nich miało wiele dzieci. Siostra spadkodawcy Ł. S. miała szesnaścioro dzieci, w tym wnioskodawczynię U. D.. Zrozumiałe jest zatem, iż kontakt tejże ograniczał się do relacji z rodzicami, dziadkami, a po ich śmierci z własnym licznym rodzeństwem. Podobnie pozostałe dwie wnioskodawczynie miały oprócz siebie, jeszcze troje rodzeństwa. Powyższe powoduje, iż w ocenie Sądu Okręgowego należy się zgodzić z przyjęciem, iż sprawą uporządkowania mieszkania i urzędzenia uroczystości pogrzebowej spoczęły na jedynej żyjącej siostrze spadkodawcy.

Również po śmierci ojca wnioskodawczynie nie miały możliwości dowiedzenia się o zobowiązaniu spadkodawcy. Nie uzyskały takich informacji na pogrzebie, np. bezpośrednio od swojej rodziny. Co więcej, jak można domniemywać, osobiste rzeczy spadkodawcy (w tym dokumenty dotyczące umowy pożyczki u skarżącego) pozostały w mieszkaniu, które spadkodawca zajmował do śmierci. Tym samym dostęp do nich miały tylko T. J. wraz ze S. A., które nie przekazywały takich informacji wnioskodawczyniom.

W podsumowaniu podkreślić należy, że w przeciwieństwie do argumentów prezentowanych przez apelującego okoliczności faktyczne sprawy uprawniały do zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

W sprawie niniejszej zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawczynie do uzyskania stosownej wiedzy o masie spadkowej (w styczniu 2014 r.) dołożyły należytej staranności, wobec czego ich przypuszczenie o braku długów wujka stanowiło błąd istotny w rozumieniu art.1019 § 2 k.c., Konsekwencją powyższego było więc zatwierdzenie uchylenia się przez wnioskodawczynie od skutków prawnych niezłożenia przez nie w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 21 kwietnia 2012 r. w G. J. Z..

Mając powyższe na uwadze, zdaniem Sądu Okręgowego apelacja była bezzasadna, dlatego orzeczono jak w sentencji na podstawie art 385 k.p.c. w zw. z 13 par 2 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 520 par 1 k.p.c.